

Terveyskeskuksia yksityiskäyttöön

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä ehdottaa, että sairausvakuutuslain julkisissa tiloissa tapahtuvaa hoitoa koskeva rajoitus poistetaan. Hallitusohjelmaan kirjatulla muutoksella halutaan mahdollistaa julkisten tilojen nykyistä tehokkaampi käyttö terveydenhuollossa.

Voimassa olevan sairausvakuutuslain mukaan sairaanhoidon kustannuksia ei korvata sairausvakuutuksesta silloin, kun yksityisen terveydenhuollon palvelut on järjestetty kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa. Työryhmän ehdotuksen mukaan lakiin kirjattaisiin säännökset siitä, millä edellytyksillä julkisissa tiloissa tapahtuvaa yksityistä terveydenhuoltoa korvattaisiin.

Ministeriö toivoo, että muutos lisää kunnan mahdollisuuksia käyttää hyväksenne tyhjillään tai vajaakäytössä olevia sosiaali- ja terveydenhuollon tiloja ja voisi osaltaan tehostaa ja monipuolistaa tilojen käyttöä. Yksityisten terveydenhuoltopalveluiden tuottajalle tämä tarjoaisi toimintamahdollisuuksia myös niillä paikkakunnilla, joissa yksityisen terveydenhuollon tiloja on heikosti saatavilla. Samoin julkisen terveydenhuollon työntekijöille mahdollisuus yksityisvastaanoton pitämiseen oman työpaikan tiloissa ja siellä annetun hoidon korvaaminen voisi vaikuttaa lääkärin sitoutumiseen julkisen terveydenhuollon virkaan paikkakunnilla.

Kunnat voisivat itse päättää, haluttaisiinko tällaista mahdollisuutta käyttää. Ne olisivat vastuussa siitä, ettei tiloja vuokrata liian alhaiseen hintaan ja että tiloja vuokrataan terveydenhuollon järjestämisen näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti. Julkisen terveydenhuollon tiloissa tapahtuva yksityinen terveydenhuoltopalvelu ei saa vaarantaa julkisen terveydenhuollon toimintaa, potilaiden pääsyä julkisen hoi-

don piiriin tai hoitotakuun toteutumista. Tilojen tulee esimerkiksi olla aina tarvittaessa julkisen terveydenhuollon palveluiden käytettävissä.

Uudistus ei ministeriön mukaan saa myöskään johtaa siihen, että julkisen terveydenhuollon potilaita siirretään samoissa tiloissa annettavaan sairausvakuutuksesta korvattavaan yksityiseen terveydenhuoltoon. Potilaalle tulee aina olla selvää, hoidetaanko häntä julkisessa vai yksityisessä terveydenhuollossa.

Muutos voi tuoda myös ongelmia

Hammaslääkäriliiton lakimies **Heikki Kuusela** ei näe mahdollisen lakimuutoksen tuovan merkittäviä parannuksia palvelujen saatavuuteen, monia ongelmia sen sijaan on näköpiirissä.

– Tilojen puute ei ole rajoittanut tähänkään asti palvelujen saatavuutta, kyllä Suomessa hammaslääkärin vastaanottotiloja löytyy vuokralle myös yksityispuolel-

ta, toteaa Heikki Kuusela.

– Ongelmana on ollut lähinnä henkilökunnan saatavuus.

Ministeriön muistiossa on kilpailu-neutraliteettia tarkasteltu lähinnä tiloja vuokraavien yrittäjien näkökulmasta.

– Kunta saa yksityiseen verrattuna huomattavia verotuksellisia etuja. Kunnan tilojen vuokran hinnanmuodostus ei näin ollen tapahdu samoin perustein yksityisen kanssa. Tämän huomioon ottaminen olisi varmistettava vuokria määriteltäessä. Muuten on olemassa vaara, että julkiset tilat muodostavat omat yksityisiin toimijoihin nähden huomattavasti edullisemmista kilpailulähtökohdista toimivat vuokramarkkinansa.

Lainmuutoksen taustalla on hallitusohjelmaan tehty kirjaus, jonka mukaan mahdollistetaan julkisten toimitilojen tehokkaampi käyttö terveydenhuollossa sen vaikuttamatta asiakkaan saamaan sairaanhoidokorvaukseen.

– Vaihtoehtona tulisikin pohtia esimerkiksi sitä, että lisätöiden tekeminen tehtäisiin houkuttelevammaksi terveyskeskushammaslääkärille. Tällä ei varmasti ole vaikutusta potilaan saamaan sairaanhoidokorvaukseen, Heikki Kuusela kommentoi. ■

Pekka Puskasta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen pääjohtaja

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) aloittaa toimintansa vuoden 2009 alussa, kun Kansanterveyslaitos ja Stakes yhdistyvät.

THL:n tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveystalouden kehittäminen. Laitoksen pääjohtajaksi on nimitetty professori **Pekka Puska**.

THL toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, kehittämistyön, viranomaistehtävien, informaatio-ohjauksen sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. THL:n sijaintipaikka on Helsinki. Sillä on myös yksiköt Jyväskylässä, Kuopiossa, Oulussa, Tampereella, Turussa ja Vaasassa.

Myös Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) ja Terveydenhuollon oikeusturvakeskus (TEO) yhdistyvät 1.1.2009. Uusi keskusvirasto on nimeltään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Valvira. Sen johtajaksi on nimetty nykyinen TEO:n johtaja **Jukka Männistö**.

Valvira edistää ohjauksen ja valvonnan keinoin elinympäristön terveysriskien hallintaa sekä oikeusturvan toteutumista ja palvelujen laatua sosiaali- ja terveydenhuollossa. Uudella virastolla on Helsingin päätoimipisteen ja Tampereen toimipisteen lisäksi tulevaisuudessa toimipiste pääkaupunkiseudun ulkopuolella. ■

STM myönteinen uuden suun terveydenhuollon palvelumallin suunnittelulle

Alkusyksystä käynnistynyttä Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelmaa toteutetaan yhteistyössä keskeisten terveydenhuoltoalan järjestöjen kanssa. Se tulee toimenpiteillään koskettamaan vahvasti myös suun terveydenhuoltoa.

Ylijohdaja Päivi Sillanaukee sosiaali- ja terveysministeriöstä kertoi Hammaslääkäriliiton valtuuston marraskuisessa kokouksessa, että liiton Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelmaan tekemään ehdotukseen uuden suun terveydenhuollon palvelumallin suunnittelun käynnistämisestä on suhtauduttu ministeriössä myönteisesti.

Minkälainen uusi malli voisi olla – tämä asia on vasta mietintävaiheessa. Ohjelman toimeenpanosuunnitelmaan on kuitenkin jo kirjattu, että Hammaslääkäriliiton vetovastuulla ruvetaan suunnittelemaan alueellista kokeilua, joka pohjautuu yksityisen ja julkisen sektorin tiiviimpään yhteistyöhön.

– Todellakin – mallin suunnittelu on käynnistetty, ja eri yhteistyötahoista koottu ryhmä on kokoontunut yhden kerran. Seuraavaksi mietitään tavoitteita, joita mahdolliselle uudelle mallille pitäisi asettaa. Tavoitteita ovat päässeet pohtimaan myös liiton valtuuston jäsenet, jotka nyt kokouksessa saivat kuulla mahdollisuudestamme kehittää jotain aivan uutta, kertoo varatoiminnanjohtaja **Anja Eerola**, joka on Toimiva terveyskeskus -ohjelman johtoryhmän jäsen.

Hammaslääkäriliitto on jo pitkän aikaa eri yhteyksissä tuonut esille huolestumisensa väestön suun terveyden kehittämisenäkymistä ja nykyisen palvelurakenteen mahdollisuudesta ylläpitää toimiva suun terveydenhuolto koko maassa.

– Tämä huoli on kuultu, ja pallo on heitetty takaisin ammattikunnalle – nyt pitäisi löytää jotain uutta ja tukevaa, jonka

varaan voitaisiin ainakin 1–2 kokeilua rakentaa. Melkeinpä tekisi mieli kutsua kollegat aivoriiheen. Toiveena on luoda malli, jossa hammas- ja suusairauksien ehkäisy ja toiminnan kustannusvaikuttavuus ovat keskeisellä sijalla, vaikka vaikeita asioita hahmottaa ja hallita molemmat ovatkin. Tärkeää on myös potilaiden vapaa hoitoon hakeutuminen ja suunnilleen sama omavastuu, hakeutuipa potilas kummalle sektorille tahansa. Myös kaikinpuolinen

Hammaslääkäriliiton valtuusto kokoontui 21.–22.11. Helsingissä. Valtuusto vahvisti vuoden 2009 toimintasuunnitelman ja talousarvion sekä päätti henkilövalinnoista. Uudeksi jäseneksi liiton hallitukseen valittiin Heli Hirvikangas. Kuvassa kokousta johtanut valtuuston varapuheenjohtaja Tapani Yliniemi sekä ylijohtaja Päivi Sillanaukee sosiaali- ja terveysministeriöstä.

kannustavuus niin hammaslääkäreille kuin potilaille on tärkeää. ■

Terveyskeskushammaslääkärivaje pysynyt ennallaan

Hammaslääkärien työvoimatilannetta on selvitetty edellisten vuosien tapaan terveyskeskuksiin ja yksityisvastaanotoille lähetetyillä kyselyillä. Tulosten mukaan terveyskeskushammaslääkärivaje on pysynyt suunnilleen ennallaan, ja vakansseja on edelleen runsaasti täyttämättä. Erot sairaanhoitopiirien välillä ovat kuitenkin

varsin suuria. Ostopalvelujen käyttö on viimeisen vuoden aikana kaksinkertaistunut. Yksityishammaslääkäreistä viidennes voisi hoitaa potilaita jonkin verran enemmän.

Tutkimuksen tulokset esiteltiin tiedotusvälineille 11. joulukuuta ja ne ovat luettavissa Liiton kotisivulla. ■

Aikuiset vaikuttavat nuorten terveyteen enemmän kuin itse uskovat

Lasten ja nuorten terveyden edistämiseen tähtäävä kolmivuotinen Järkipalaa-hanke on päättymässä. Sitran rahoittamassa ja koordinoimassa hankkeessa syntyi paljon uusia terveellisiä tuotteita ja tietoa siitä, mitkä asiat ovat lasten ja nuorten terveydessä kunnossa ja millä keinoilla terveyttä voidaan parantaa. Kouluruokailuun tarvitaan lisää määrärahoja, jotta voidaan lisätä etenkin täysjyväleivän, kasvien ja hedelmien tarjontaa. Yhteinen päätelmä oli, että järki palaa koulun ja kotienkin arkeen, jos aikuisten vastuu ja huolenpito toteutuvat.

Järkipalaa-hanke yhdisti toimijoita tekemään vuosina 2006–2008 laajaa yhteistyötä tutkimuksen, tuotekehityksen ja viestinnän saralla. Osana hanketta toteutettiin Kansanterveyslaitoksen laaja yläkoululaisten ruokatottumuksia, kouluruokailua ja suunterveyttä selvittävä tutkimus, jonka tuloksista kerrottiin Hammaslääkärilehdessä 8/08.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että jo vuoden aikana voidaan sokerin ja makeiden välipalojen syöntiä vähentää, kun käytössä ovat oikeat keinot. Tutkimuksen yksityiskohtaiset tulokset, johtopäätökset sekä toimenpidesuosituksien esitetyt tutkimusraportissa, jonka voi lukea osoitteessa www.sitra.fi/jarkipalaa. Samasta osoitteesta löytyy myös mm. hankkeen taustatietoja ja muita lisätietoja.

Napostelu kuriin ja vesi janojuomaksi

Lähtötasotutkimuksen jälkeen koulut arvottiin toimenpide- ja vertailukouluihin. Toimenpidekouluissa vaikutettiin nuorten ruokailuympäristöön ja -käyttäytymiseen.

Lähtötilanteessa useissa kouluissa oli vielä makeis- ja virvoitusjuoma-automaatit. Toimenpidekouluista nämä pyydettiin poistamaan. Näin tapahtuikin monissa kouluissa, ja veden käyttö janojuomana

lisääntyi. Kotona yleisin janojuoma oli mehu, eikä tähän saatu muutosta. Hampaiden harjausta opetettiin kahdessa koulussa, mutta tämä jäi ongelmakohtaksi: pojista vain alle puolet harjaa hampaansa ainakin kahdesti päivässä, tytöistä huomattavasti useampi.

Vastuu takaisin aikuisille

Toimenpidekouluille tarjottiin monenlaisia työkaluja nuorten ravitsemuskasvatukseen. Havainnollistavat ruokakuvat avasivat silmiä, makukoulussa nuoret pääsivät tutustumaan omiin aisteihinsa, ja draamatyöpajoissa pohdittiin omia asenteita ja valintoja.

Pelkkä nuorten tietotaidon lisääminen ei riitä, sillä aikuiset rakentavat koulussa ja kotona ruokaympäristön, jossa nuoret elävät ja tekevät valintojaan. Terveyttä edistävät säännöt ja toimintatavat, aikuisten läsnäolo ja mallina toimiminen, kouluruokailun arvostaminen sekä yhteistyö koulun, kodin aikuisten ja nuorten välillä ovat terveellisen ja hyvinvoivan koulun perusta.

Hankkeessa kehitellyissä Järkipalaa-teeseissä esitetään konkreettisia toimenpide-ehdotuksia ja monessa koulussa hyviksi todettuja käytäntöjä:

1. Kuntapäättäjät: Kouluruokailulle taattava riittävät määrärahat ja arvostus
2. Koulun aikuiset: Koululle terveyttä edistävät säännöt, toimintatavat ja ruokailuympäristö
3. Ruokapalvelu: Viihtyisä ja terveyttä edistävä kouluravintola
4. Yhteistyö koulussa
5. Vanhemmat: Kodin aikuisten malli ja vastuu

Jatkoa luvassa

Lasten ja nuorten terveyden ja kouluruokailun eteen tehdään jatkossakin töitä monella taholla. Yhteistyöhankkeita ovat tekemässä muun muassa Terveiden edis-

tämisen sekä Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmat. Hankkeen lopputilaisuudessa heitettiin pallo kuntapäättäjille, joilla on vastuu kouluruokailun resursseista.

Hammaslääkäriliiton terveyden edistämisen asiantuntijahammaslääkäri **Helinä Keskinen** on pitänyt hanketta hyvänä.

– Vaikka tutkimuksen kesto oli vain noin vuoden, näkyy jo siinä ajassa myönteistä muutosta. Näiden viimekeväisten tulosten jälkeenkin on vielä tapahtunut samansuuntaista muutosta. Tutkimustuloksia kannattaa seurata edelleen myös paikallisella tasolla. Esimerkiksi mehujen juonti ei toistaiseksi ole vähentynyt, ja hammaslääkärit voisivatkin miettiä, miten siihen voisi vaikuttaa.

Helinä Keskinen kertoo, että hankkeen aikana ei kouluruokaa tai -ruokailua sinänsä muutettu, mutta silti kouluruoan ja välipalan arvostus kasvoi.

– Myös makeis- ja juoma-automaattien poistaminen monista kouluista kävi täysin ongelmitta. Haluaisinkin haastaa päättäjät ja kaikki hammaslääkärit lukemaan hankkeen kotisivuilta mm. vinkkejä siitä, mitä kaikkea konkreettista voi tehdä koululaisten terveyteen vaikuttamiseksi.

■ Outi Hautamäki

Ideita nuorten ruokailuympäristön kehittämiseen ja nuorten ravitsemuskasvatukseen on koottu käsikirjaksi, josta löytyy tietoa osoitteista www.sitra.fi/jarkipalaa ja www.leipatiedotus.fi.